

практичному аспектах у вітчизняній літературі поки не ставилась, а в літературі ближнього зарубіжжя щодо неї можна зустріти тільки загальні твердження.

Одним з істотних компонентів фінансової стійкості підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для розвитку конкурентноздатного виробництва. В свою чергу, самі фінансові ресурси можуть бути в необхідному обсязі сформовані тільки за умови ефективної роботи підприємства, яка зможе забезпечити отримання прибутку. За рахунок прибутку в ринковій економіці підприємство створює фінансову базу як для самофінансування поточної діяльності, так і для здійснення розширеного відтворення. Використовуючи прибуток, підприємство може не тільки погасити свої зобов'язання перед бюджетом, банками та іншими підприємствами й організаціями, а й інвестувати засоби в нове будівництво, реконструкцію чи модернізацію наявного устаткування або заміну його прогресивнішим. При цьому для досягнення і підтримання фінансової стійкості важливий не тільки абсолютний обсяг прибутку, а й його рівень щодо вкладеного капіталу підприємства або затрат, тобто рентабельність. Величина і динаміка рентабельності, з точки зору фінансової стійкості, характеризує ступінь ділової активності підприємства та його фінансове благополуччя.

Значний практичний інтерес має вирішення питання про кількісні характеристики фінансової стійкості підприємства, іншими словами, при яких саме показниках фінансовий стан підприємства можна вважати стійким. Ця проблема ще не стала об'єктом ґрунтовного аналізу. Зустрічається тільки твердження, що фінансовий стан підприємства можна вважати стійким, якщо воно покриває власними оборотними засобами не менше, ніж 50 % фінансових ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності, ефективно й цілеспрямовано використовує фінансові ресурси, дотримується фінансової, кредитної й розрахункової дисципліни, тобто платоспроможне. У підприємства, що має низький рівень фінансової стійкості, спостерігається спад ділової активності, рентабельності й віддачі наявних активів. Збитковість фінансово-господарської діяльності свідчить про те, що підприємство перебуває під загрозою банкрутства. Однак це не означає, що будь-яке збиткове підприємство негайно збанкрутує. Збитковість може бути тимчасовою, і не виключено, що керівництво й менеджери підприємства знайдуть ефективні рішення й виведуть підприємство з фінансової кризи. Проте і наявність високої фінансової стійкості не гарантує від банкрутства.

Найвища ознака фінансової стійкості підприємства – його здатність функціонувати й розвиватися в умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, які істотно змінюються. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і при необхідності мати можливість залучати позичкові засоби, тобто бути кредитоспроможним.

Як відомо, кредитоспроможним є підприємство, що має передумови для отримання кредитних ресурсів і здатне своєчасно повернути отриману позику з виплатою належних процентів за рахунок прибутку та інших фінансових ресурсів.

Кредитоспроможність підприємства тісно пов'язана з його фінансовою стійкістю. Вона характеризується тим, наскільки акуратно (тобто в повному обсязі та у встановлений строк) підприємство розраховується з раніше отриманими кредитами, наскільки проявляється його здатність при необхідності мобілізувати грошові засоби з різних джерел на прийнятних умовах тощо. Однак найістотніше,

чим визначається кредитоспроможність, – це поточний фінансовий стан підприємства, а також прогнозовані перспективи його зміни і в який бік.

Очевидно, що коли у підприємства протягом певного періоду спостерігається тенденція до зниження рентабельності, то падає і його кредитоспроможність. Зміна фінансового стану підприємства в гірший бік у зв'язку зі зниженням рентабельності може зумовити й загрозливіші наслідки в результаті дефіциту грошових засобів – зменшення платоспроможності й ліквідності. Криза готівки, яка при цьому виникає, призводить до того, що підприємство перетворюється в "технічно неплатоспроможне", а це вже у ринкових умовах може розглядатися як перший крок на шляху до банкрутства і слугувати для кредиторів причиною для позовів до арбітражних судів.

Не викликає заперечення, що більший обсяг прибутку і позитивна динаміка рентабельності сприятливо впливають на фінансовий стан підприємства, підвищують його фінансову стійкість. Однак, на нашу думку, зазначене твердження справедливе тільки до певних меж, бо, як правило, вища прибутковість пов'язана і з істотним ризиком. Це означає, що замість отримання більшого доходу підприємство може зазнати значних збитків, а при збереженні такої тенденції – стати неплатоспроможним.

Таким чином, можна стверджувати, що фінансова стійкість – комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних процесів. Тому її необхідно визначити як такий стан фінансових ресурсів підприємства, результативності їхнього розміщення й використання, при якому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів при збереженні платоспроможності й кредитоспроможності.

УДК: 630.676.2

Інж. Н.М. Кисіль – УкрДЛТУ

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОЇ ГАЛУЗІ

Соціальна сфера підприємств лісової галузі перебуває у на сьогодні у кризовому стані. Актуальним постає питання фінансування її об'єктів для вирішення проблеми ефективного їх використання. Тому виникає потреба у вивченні не тільки існуючих джерел, а й виявити наслідки такого фінансування.

Eng. N. Kysil – USUFWT

Financing of social sphere of forestry enterprises

Nowadays crises characterizes social sphere of forestry enterprises. That is why the problem of financing such enterprises and there effective use is so actual. If is necessary to study not only existing sources but find out the consequences of such financing.

Забезпеченню загальних умов розвитку та задоволення соціальних потреб працівників лісової галузі сприяє наявність та функціонування невиробничої сфери на цих підприємствах.

В умовах переходу до ринку постає необхідність змінити форми і методи впливу держави на економічні процеси з метою забезпечення соціального і економічного розвитку суспільства. Це вимагає перегляду традиційних форм і мето-

дів впливу фінансів на ефективність виробництва з метою розробки чітких принципів і критеріїв, форм і методів фінансування кожної галузі.

Безпосередньо з рівнем розвитку підприємств лісової галузі та його ефективністю пов'язані обсяг та структура фінансових ресурсів. При цьому необхідно звертати увагу на те, що поряд із збільшенням величини фінансових ресурсів, що вкладаються у виробництво, стає необхідним виділення коштів для фінансування соціальної сфери конкретного підприємства. Це призведе до стимулювання його працівників для підвищення рівня продуктивності праці. Однак до останнього часу все ж продовжує діяти принцип залишкового фінансування об'єктів соціально-господарського призначення галузей економіки.

До складу соціальної (так званої невикористовуваної) сфери підприємств лісової галузі включають об'єкти, що не використовуються у їх господарській діяльності (житлові будинки, гуртожитки, об'єкти лікарняно-оздоровчого характеру, дитячі садки, будинки культури, тощо) і утримуються для задоволення соціально-культурних потреб працівників.

Західна фінансова наука, працюючи над вибором джерел фінансового забезпечення соціальної сфери та окремих видів її діяльності, а також визначення категорії громадян, на які ці джерела поширюються, визначає необхідність здійснювати її фінансування, з одного боку, на загальноприйнятих для всіх суб'єктів господарювання принципах комерційного розрахунку, і з іншого боку, залучати інші джерела.

Для фінансування соціальної сфери виділяють такі джерела [2,3]:

- бюджетні асигнування;
- фінансові ресурси підприємства;
- плата за надані послуги (це стосується, в основному, об'єктів культурно-оздоровчої сфери, що стоять на балансі підприємств);
- страхування та кредит;
- кошти меценатів, спонсорів та благодійних фондів.

Соціальна сфера підприємств лісової галузі носить відомчий характер розвитку та фінансування. В більшості випадках її об'єкти не в змозі відшкодовувати всі експлуатаційні витрати як через невизначеність пропорцій платних та безплатних послуг, так і неефективного використання останніх. Тому різницю між витратами і доходами підприємства покривають за рахунок дотацій вищих організацій або прибутку. Таке фінансування сприяє: розпиленості коштів, існуванню на одній території аналогічних об'єктів соціального призначення, підлеглих різним відомствам.

Що стосується каналів розподілу фінансових ресурсів, то на сьогодні, окрім відомчого, існує ще і територіальний. Якщо за першим кошти йдуть з державного бюджету, то за другим – з місцевого. Але частка відомчих коштів на підтримання та розвиток соціальної сфери через підвищення ролі місцевих органів самоврядування постійно зменшується. Це пояснюється тим, що останнім часом все частіше ставилось питання про передачу підприємствами як державної форми власності, та підприємствами, що приватизуються, об'єктів соціального призначення, що перебувають на їх балансі, у муніципальну власність [1]. Останнє обумовлене необхідністю зниження затрат підприємств на утримання об'єктів так званого "соцкультпобуту". Однак, через неспроможність місцевих бюджетів забезпечити нормальне функціонування вище вказаних об'єктів, більшість закладів,

переданих у муніципальну власність стали закриватись, або перетворюватись у комерційні організації з іншим профілем діяльності, очікуючи від неї певних доходів. Така практика передачі об'єктів соціального призначення призвела, перш за все, до зниження рівня життя і соціального статусу працівників лісової галузі, що прискорило такі процеси як: скорочення загального обсягу соціальних послуг, які надавались підприємствами даної галузі своїм працівникам; зменшення кількості об'єктів соціальної сфери, перш за все житла, дитячих дошкільних та оздоровчих закладів, установ культури, що знаходились на балансі підприємств лісового господарства; зміна складу власників та форми власності таких об'єктів.

Останнім часом все більше уваги приділяється питанню саме регіонального та місцевого самоврядування [4]. Так, Конституцією України визначається система самоврядування, яка містить рівні:

- первинний (село, селище, місто);
- вторинний, регіональний (район, область).

Але існуюча система формування дохідної бази регіональних і місцевих бюджетів України недосконала. У сучасних умовах регіональні і місцеві бюджети формуються на основі надходжень податків від підприємств, організацій, установ і громадян.

Слабка фінансова база місцевих органів самоврядування, що прямо залежить від джерел поповнення бюджетів, зумовлена недосконалістю механізму стягнення місцевих податків та зборів (вони становлять 1,5-2 % від загальної суми дохідної частини, тоді як у країнах з розвинутою ринковою економікою – 40 %), враховуючи різнохарактерність та широту охоплення платників податків, а також подальшого використання такого нового джерела фінансування як муніципальні займи. Доречним також постає питання формування органами місцевого самоврядування позабюджетних та цільових фондів до яких, поряд з іншими, доцільно включати кошти фондів соціального розвитку підприємств, установ та організацій для спорудження об'єктів соціальної сфери, чи їх розвитку.

Як вихід з існуючого становища очевидним постає питання збереження у ряді випадків об'єктів соціального призначення відомчого підпорядкування, або спільне фінансування як за рахунок власних ресурсів підприємств, так і за рахунок муніципальних коштів.

Створення нових форм відносин, заснованих на приватній власності, які б забезпечили вищий рівень та якість наданих послуг сприяє використанню такого джерела фінансування соціальної сфери, як плата за надані послуги. Однак на підприємствах лісової галузі використання вказаного джерела не сприяє розвитку її об'єктів, через те виручені кошти за оренду перераховуються у бюджет держави.

Неабиякої уваги заслуговує таке джерело фінансування вищезазначеної сфери, як кредитування, яке поширене у розвинутих країнах світу. Воно полягає в оплаті отриманих послуг за рахунок отриманих кредитів, отримання житла за рахунок житлових позик та ін. На жаль, вказане джерело фінансування, як і меценатство, і благодійництво та спонсорство є новими, і недостатньо врегульованими Законодавством країни і практично в даній сфері не отримало широкого розповсюдження, хоча ще в 1997 р. набув чинності Закон України "Про благодійність і благодійницьку діяльність", який закріпив основні принципи благодійності, напрямки благодійницької діяльності, форми її здійснення, джерела формування

коштів благодійницьких організацій. Згідно з новою редакцією Закону України "Про оподаткування прибутків підприємств", суми коштів або вартість майна, які добровільно перераховані до неприбуткових організацій (у тому числі благодійні внески), зараховуються до складу валових витрат підприємства у розмірі не більше, ніж 4 % прибутку що обкладається податком.

Тому проблема вдосконалення системи фінансового забезпечення об'єктів соціального призначення підприємств лісової галузі продовжує залишатись актуальною, її розв'язання потребує пошуку різних джерел фінансування, що забезпечить збереження закладів, які надають послуги як працівникам даної галузі, так і жителям конкретного населеного пункту, регіону.

Література

1. **Постанова** Кабінету Міністрів України від 2 грудня 1996р. №1443 "Про поетапну передачу до комунальної власності об'єктів соціальної інфраструктури".
2. **Казкова М.І.** Модель фінансового забезпечення соціальної сфери// Фінанси України, №6, 1998р.
3. **Писаренко Т.М.** Теоретичні основи та особливості формування фінансових ресурсів в установах невиробничої сфери. Тернопіль. "Економічна думка", 1999.
4. **Сімків Л.** Місцеві бюджети: проблеми формування та аналіз їх виконання// Регіональна економіка, №1, 2000 р.

УДК 657.22

Доц. С.І. Лебедевич, к.е.н. – УкрДЛТУ

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Наведено основні проблеми фінансової звітності на Україні згідно з національними положенням (стандартів) бухгалтерського обліку (П (С)БО). Детально аналізуються недоліки П (С)БО 2, 3, 4, План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про застосування Плану рахунків

Doc. S.I. Lebedevych – USUFWT

Problems of financial accounts in the Ukraine

There are the principal problems of financial accounts in the Ukraine in accordance with national standards (standards) of the accounting (S (S)A). The defects of S (S)A 2, 3, 4, Plan of accounts for assets, capital, pledges and economic operations of enterprises and organizations? And Instruction for Plan accounts use are analyzing in detail.

З 1 січня 2000 р. згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996 – XIV фінансова звітність складається за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (П (С)БО).

Згідно з П (С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" фінансова звітність складається з:

- балансу (форма №1);
- звіту про фінансові результати (форма № 2);
- звіту про рух грошових коштів (форма № 3);
- звіту про власний капітал (форма № 4);
- приміток до звітів.

При цьому малі підприємства складають тільки Баланс (форма № 1-м) і Звіт про фінансові результати (форма № 2-м). Решта підприємств щоквартально звітуються за формами № 1 і № 2, а щорічно – складають повний обсяг фінансової звітності. Всі підприємства подають зазначені звіти у місцеві органи Міністерства статистики України.

Сучасна фінансова звітність за складом і зовнішніми ознаками аналогічна зарубіжній фінансовій звітності, яка здійснюється за Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО). Але за МСБО тільки Баланс та Звіт про фінансові результати є обов'язковими, а решта складається підприємствами, як правило, великими корпораціями добровільно. Більше того, немає, як таких, затверджених норм звітності. Фінансові звіти складаються у довільній формі за різними форматами, як вважають за потрібне власники підприємств (у т.ч. акціонери).

На відміну від міжнародних, національні положення (стандарты) жорстко регламентують склад і зміст фінансової звітності за затвердженими формами. При цьому затверджені ще 31 березня 1999 р. П (С)БО щодо фінансової звітності ще дуже далекі до досконалості. Протягом 2000 р. до них вже опубліковано ряд змін і доповнень, у т.ч. достатньо істотних, які навіть змінюють постулати Стандарту на протилежні. Зокрема, це стосується п.22 П (С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів", коли у графі "Надходження" відображення зменшення поточних зобов'язань замінено на збільшення, а у графі "Видаток" відображення збільшення поточних зобов'язань замінено на зменшення. Термінологія стандартів теж істотно виправлялася, що має значний вплив на валюту звітності, особливо, якщо термін "основна діяльність" замінюється на "операційна діяльність" (п.32 П (С)БО 3), а "активи" на "необоротні активи" (п.40 П (С)БО 2) і т.д.

Діюча фінансова звітність передбачає окреме відображення кожного виду діяльності підприємства. З 1 січня 2000 р. згідно з П (С)БО 3 і 4 діяльність будь-якого підприємства класифікується наступним чином (рис.1).

Рис. 1. Класифікація видів діяльності підприємства

Формулювання ж визначень щодо видів діяльності недостатньо чіткі, викликають неоднозначне розуміння та відображення в обліку і звітності. Зокрема, основна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Операційна діяльність – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю.

Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій які не є складовою частиною еквівалентів